

KIRJALLINEN KYSYMYS 72/2006 vp

Valkovenäläisten turvapaikanhakijoiden koh- telu

Eduskunnan puhemiehelle

Edelleen vuonna 2006 Valko-Venäjä on Euroopan vähiten menestynyt maa, jos menestystä mitataan demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusturvan näkökulmista. Valko-Venäjän hallitus rajoittaa sananvapautta ja yhdistymisvapautta, ja vaalitarkkailijat ovat kritisoineet voimakkaasti vaalien riippumattomuutta. Tilanne Valko-Venäjällä ei ole parantumassa vaan on pikemminkin jatkuvasti heikompi. Näyttää siltä, että lokakuussa 2004 pidettyjen vaalien ja kansanäänestyksen jälkeen presidentti Lukashenka on kiristämässä otettaan kansalaisyhteiskunnasta. Rauhanomainen poliittinen toiminta on käymässä lähes mahdollottomaksi, kun viranomaisten harjoittama häirintä, uhkailu ja joukkopidätykset lisääntyvät.

Amnesty Internationalin Valko-Venäjää käsittelevän vuosiraportin mukaan vuonna 2004 oppositiossa toimivat aktivistit kärsivät satunnaisista pidätyksistä ja muusta poliisin tekemästä väärinkohtelusta, kuten häirinnästä ja pahoinpitelyistä. Tämän lisäksi Amnesty raportoi tilanteista, joissa oppositioon kuuluneita henkilöitä on pidätetty pidemmiksi ajoiksi ja jopa tuomittu vankeuteen oikeudenkäynneissä, joita ei voida pitää riippumattomina.

Huoli Valko-Venäjän poliittisesta tilanteesta ja valkovenäläisten ihmisoikeuksien toteutumisesta on laajalti ilmaistu. Myös esimerkiksi Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous on 26.1.2006 pitämässään istunnossa hyväksynyt päätöslauselman Valko-Venäjän tilanteesta. Päätöslauselman arvion mukaan presidentti Lukashenkan hallinto on ryhtynyt presidentinvaa-

lien alla rajoittamaan entistä tiukemmin poliittisia liikkeitä. Uusi vallankumouksen vastainen lainsäädäntö antaa mahdollisuuden vankilatuomioihin mm. mielenosoitusten taloudellisesta tukemisesta ja Valko-Venäjän tilanteen virheellisestä kuvailemisesta ulkomaille tai kansainvälisille järjestöille. Vankilatuomio on uhkana myös niille, jotka jakavat materiaalia tai tietoa, joissa Valko-Venäjän tilannetta on virheellisesti kuvailtu. Päätöslauselma pitää sisällään myös lukuisia muita esimerkkejä, joiden valossa tilanne Valko-Venäjällä näyttää hyvin vaikealta demokratian ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.

Geneven sopimuksen ja Suomen oman ulkomaalaislain mukaan turvapaikka Suomessa pitää myöntää, jos hakija oleskelee kotimaansa tai pysyvän asuinmaansa ulkopuolella siitä syystä, että hänellä on perusteltu syy pelätä siellä vainoa ja vainon syy on alkuperä, uskonto, kansallisuus, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuuluminen tai poliittinen mielipide. Lisäksi edellytetään, että hakija on pelkonsa vuoksi haluton turvautumaan kyseisen valtion suojeluun. Oleskelulupa voidaan myöntää suojelun tarpeen perusteella, vaikka turvapaikan saamisen kriteerit eivät täytyisikään.

Alustavien tietojen mukaan viime vuonna 54 valkovenäläistä haki Suomesta turvapaikkaa. Luku on ollut viime vuosina suurin piirtein samansuuruinen. Osa hakemuksista on jätetty käsittelemättä ns. Dublin-säännösten nojalla, vuonna 2005 näitä hakemuksia oli 21. Huomiota he-

rättävää silti on, ettei Ulkomaalaisvirasto myöntänyt vuonna 2005 yhdellekään valkovenäläiselle hakijalle turvapaikkaa tai oleskelulupaa suojelun tarpeen perusteella, vaikka turvapaikanhakijoiden joukossa on myös Valko-Venäjän poliittisen opposition jäseniä, joilla on perusteltua syytä pelätä vainoa poliittisen mielipiteen perusteella. Edellisen vuoden tilasto on lähes yhtä lohduton: vuonna 2004 myönnettiin vain yksi oleskelulupa suojelun tarpeen perusteella. Vielä vuosina 2002 ja 2003 myönnettiin kumpanakin kymmenelle valkovenäläiselle turvapaikanhakijalle oleskelulupa suojelun tarpeen perusteella.

Suomalaisen turvapaikkapolitiikan lähtökohdana täytyy olla yksilöiden ihmisoikeuksien turvaaminen silloin, kun heidän kotimaansa ei siihen pysty tai kun valtio on itse ihmisoikeuslouk-

kausten aiheuttaja. Valko-Venäjän poliittisen opposition aktivistit elävät omassa maassaan hyvin kapeassa raossa, ja valtion harjoittaman vainon vuoksi heillä täytyy olla oikeus turvapaikkaan Suomessa.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miksi Ulkomaalaisvirasto ei myönnä turvapaikkaa tai oleskelulupaa suojelun tarpeen perusteella niille valkovenäläisille, jotka kuuluvat Valko-Venäjän poliittiseen oppositioon ja joilla on sen vuoksi riski joutua vainon kohteeksi kotimaassaan?

Helsingissä 20 päivänä helmikuuta 2006

Anni Sinnemäki /vihr
Kimmo Kiljunen /sd
Kimmo Sasi /kok

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimit-
tanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kan-
sanedustaja Anni Sinnemäen /vihr ym. näin kuu-
luvan kirjallisen kysymyksen KK 72/2006 vp:

*Miksi Ulkomaalaisvirasto ei myönnä
turvapaikkaa tai oleskelulupaa suojelun
tarpeen perusteella niille valkovenäläi-
sille, jotka kuuluvat Valko-Venäjän po-
liittiseen oppositioon ja joilla on sen
vuoksi riski joutua vainon kohteeksi ko-
timaassaan?*

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Ulkomaalaisviraston lähtömaatiedon mukaan
Valko-Venäjä on totalitaarinen maa, jossa demo-
kratia ja vallan kolmijako toimivat puutteellises-
ti. Vaikka maassa on näennäisesti kaikki demo-
kraattisen maan toimielimet, presidentti Luka-
shenka käyttää poliittista valtaansa niin lainsää-
däntö-, toimeenpano- kuin tuomiovallankin alal-
la.

Presidentti Lukashenkan hallinto rajoittaa leh-
distönvapautta ja kontrolloi Internetin käyttöä.
Televisio on valtion hallussa. Kokoonumisva-
pautta ja mielenilmaisuja rajoitetaan tiukalla lu-
papolitiikalla. Uskonnonvapaus on sallittua lais-
sa, mutta faktisesti sallitaan vain sellainen us-
konnonharjoitus, joka on linjassa "Valko-Venä-
jän kansan hengellisen, kulttuurillisen ja traditio-
naalisen" luonteen kanssa. Opposition, kansa-
laisjärjestöjen ja muiden poliittisesti aktiivisten
tahojen toimintaa rajoitetaan erittäin voimak-
kaasti. Valko-Venäjä on ainoa Itä-Euroopan maa,
jota ei ole otettu Euroopan neuvoston jäseneksi.
Mikäli ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja presi-
dentin vallassa pysymisen ja sen lujittamisen vä-

lillä on ristiriita, Lukashenkan hallituksen toi-
minnassa ihmisoikeudet "häviävät".

Vuonna 2006 Valko-Venäjältä on tullut Suo-
meen seitsemän turvapaikanhakijaa. Vuonna
2005 Valko-Venäjältä tulleita turvapaikanhaki-
joita koskien tehtiin 21 ns. Dublin-päätöstä (ha-
kemus jätettiin hakijan esittämien perusteiden
osalta tutkimatta, koska hakija voitiin lähettää
toiseen valtioon, joka neuvoston vastuunmäärit-
tämisasetuksen mukaan on vastuussa turvapaik-
kahakemuksen käsittelystä). Normaalin menet-
telystä tutkittiin (hakemus käsiteltiin aineellisesti
eli hakijan esittämät perusteet tutkittiin) 16 ta-
pausta, joihin kaikkiin tehtiin kielteinen päätös.

Hakijoista suurin osa on ollut nuoria miehiä,
armeijakarkureita, vääriä tai epämääräisiä tietoja
antaneita tai oppositiopuolue toiminnassa muka-
na olleita henkilöitä.

Nuoret miehet hakevat turvapaikkaa yleensä
vasta jäätyään kiinni näpistyksestä tai muusta ri-
koksesta Suomessa. Armeijaan menoa välttele-
vät henkilöt saavat yleensä kielteisen päätöksen
normaalin menettelyssä. UNHCR:n kannan mu-
kaan Valko-Venäjän armeijaolot eivät sinänsä
ole peruste kansainväliselle suojelulle. Ulkoma-
alaisvirasto on tehnyt tämän pohjalta myös oman
selvityksen, joka on loppupäätelmissään saman-
suuntainen kuin UNHCR:n kanta.

Useat hakijat ovat antaneet vääriä, harhaan-
johtavia tai puutteellisia tietoja hakemuksen rat-
kaisemisen kannalta keskeisistä seikoista kuten
henkilöllisyydestään, matkareitistään, matkus-
tavastaan ja Suomeen saapumisen ajankoh-
dasta. Osa hakijoista on esittänyt vainonsa perus-
teeksi jäsenyyden kirkossa, johon voi kuka ta-
hansa liittyä vaikka Internetissä.

Ulkomaalaisvirasto suhtautuu vakavasti Val-
ko-Venäjältä tulleiden turvapaikanhakijoiden

väitteisiin poliittisesta toiminnasta johtuvasta vainosta. Hakijoista kuitenkin vain harva on ollut poliittinen toimija, eivätkä kertomuksissa esitetty väitteet ole olleet vahvoja. Väitteet ovat usein olleet epäuskottavia ja kertomus kokonaisuudessaan ristiriitainen sekä ylimalkainen, vaikka on ollut muita viitteitä siitä, että henkilö ei ole kotimaansa viranomaisten erityisen mielenkiinnon kohteena (henkilö on esimerkiksi esittänyt Valko-Venäjän viranomaisten myöntämän passin, jossa on voimassa olevat ulkomaille tarvittavat luvat). Oppositioapuolue toiminnassa mukana olleet hakijat kertovat osallistuneensa mielenosoituksiin tai olleensa jonkin oppositiopuolueen, esimerkiksi Valko-Venäjän suurimman oppositiopuolueen BNF:n jäseniä. Ulkomaalaisvirasto ei ole pitänyt uskottavana, että viranomaisten mielenkiinto kohdistuisi mielenosoituksiin satunnaisesti osallistuneisiin tai viralli-

siin, merkittäviin puolueisiin kuten BNF:ään vain rivijäsenenä kuuluneisiin henkilöihin.

Myös Helsingin hallinto-oikeus on katsonut turvapaikkapäätöksiä koskeneita valituksia käsitellessään, ettei Valko-Venäjältä tulleiden hakijoiden poliittinen profiloituneisuus ole ollut sellaista, että vainoa pidettäisiin todennäköisenä. Valitukset hallinto-oikeuteen ovat koskeneet muun muassa valittajan poliittista toimintaa rekisteröidyn, merkittävän BNF-puolueen rivijäsenenä, armeijan pakoilua, kirkkoon liittymistä ja huonoa viranomaiskohtelua. Hallinto-oikeus ei ole katsonut näiden seikkojen yksinään täyttävän turvapaikan tai muun oleskeluluvan myöntämisen edellytyksiä.

Totean lopuksi, että Ulkomaalaisvirasto seuraa Valko-Venäjän tilannetta aktiivisesti ja ottaa sen huomioon päätöksenteossaan.

Helsingissä 3 päivänä maaliskuuta 2006

Sisäasiainministeri Kari Rajamäki

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 72/2006 rd undertecknat av riksdagsledamot Anni Sinnemäki /gröna m.fl.:

Varför beviljar utlänningsverket inte sådana vitryssar asyl eller uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov som hör till den politiska oppositionen i Vitryssland och som därför löper risk för förföljelse i sitt hemland?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Enligt utlänningsverkets uppgift om ursprungsland är Vitryssland en totalitär stat där demokratin och tredelningen av makten fungerar bara bristfälligt. Trots att landet skenbart har alla de institutioner som kännetecknar ett demokratiskt land utövar Lukasjenka sitt politiska inflytande inom den lagstiftande, verkställande och dömande makten för att öka sin egen makt och förkväva motståndet.

President Lukasjenkas förvaltning inskränker pressfriheten och kontrollerar användningen av Internet. Televisionen står helt under statens kontroll. Mötesfriheten och åsiktsyttringar begränsas genom en sträng tillståndspolitik. Religionsfriheten är tryggad i lag, men de facto tillåts bara sådan religionsutövning som är förenlig med det vitryska folkets andliga, kulturella och traditionella natur. Oppositionens, frivilligorganisationernas och andra politiskt aktiva parter verksamhet är mycket starkt begränsad. Vitryssland är det enda landet i Östeuropa som inte tagits upp som medlem i Europarådet. Om respekten för mänskliga rättigheter och presidentens strävan att hålla sig vid makten och att förstärka den rå-

kar i konflikt med varandra står de mänskliga rättigheterna som förlorare i Lukasjenkas förvaltning.

År 2006 har det kommit sju asylsökande från Vitryssland till Finland. År 2005 fattades 21 s.k. Dublinbeslut om vitryska asylsökande (de grunder som sökanden anfört i sin ansökan togs inte upp till prövning eftersom det var möjligt att skicka sökanden till en annan stat som enligt Europeiska unionens råds förordning om ansvarsbestämning har ansvar för behandlingen av asylansökan). Sexton fall prövades i normalt förfarande (ansökan behandlades materiellt, dvs. de grunder sökanden anfört togs till prövning). Det blev avslag på samtliga.

De flesta sökande har varit unga män, desertörer, personer som lämnat felaktiga eller diffusa uppgifter eller sådana som varit aktiva i oppositionspartier.

Unga män söker asyl vanligen först när de åkt fast för snatteri eller något annat brott i Finland. De som vill undvika militärtjänstgöring får vanligtvis avslag på sin ansökan i normalt förfarande. UNHCR anser att förhållandena i den vitryska armén inte i sig duger som grund för internationellt skydd. Utifrån detta har utlänningsverket gjort sin egen utredning som utmynnar i slutsatser liknande UNHCR:s syn.

Flera sökande har lämnat felaktiga, vilseledande eller bristfälliga uppgifter om omständigheter som är centrala för avgörandet, som identitet, resrutt, färd sätt och när de kommit till Finland. Det finns också de som anfört sin tillhörighet till kyrkan som grund för förföljelse, men det går att skriva in sig i kyrkan på Internet om man så vill.

Utlänningsverket ser allvarligt på de vitryska asylsökandenas påståenden om förföljelse på

grund av politisk aktivitet. Men bara ett fåtal av dem har varit politiska aktörer och påståendena i deras berättelser har varit svaga. I många fall har de inte varit trovärdiga och berättelserna i sin helhet har varit motstridiga och schematiska, eller också har det funnits andra indikationer på att de behöriga personerna inte varit föremål för speciellt intresse från myndigheternas sida i sitt hemland (de har t.ex. kunnat visa upp pass som utfärdats av de vitryska myndigheterna med gällande tillstånd för utresa). Sökande som är aktiva i oppositionspartierna säger sig ha deltagit i demonstrationer eller varit medlemmar i något oppositionsparti, t.ex. Vitrysslands största oppositionsparti BNF. Utlänningsverket har inte ansett det trovärdigt att myndigheterna skulle vara intresserade av dem som sporadiskt deltagit i de-

monstrationer eller som bara varit medlemmar i ledet i officiella, betydande partier som BNF.

Helsingfors förvaltningsdomstol har behandlat klagomål om asylbeslut och anser att de vitryska sökandena inte varit till den grad politiskt profilerade att förföljelser vore sannolika. Klagomålen i förvaltningsdomstolen har gällt bl.a. politisk verksamhet som medlem i ledet i det registrerade, betydande partiet BNF, undvikande av militärtjänstgöring, medlemskap i kyrkan och dålig behandling från myndigheternas sida. Förvaltningsdomstolen har ansett att omständigheterna i sig inte uppfyller kriteriet för asyl eller uppehållstillstånd.

Avslutningsvis vill jag framhålla att utlänningsverket aktivt följer upp läget i Vitryssland och väger in det i sitt beslut.

Helsingfors den 3 mars 2006

Inrikesminister Kari Rajamäki